

Pengeinstitutter

Markedsudvikling 2017

Indhold

1. Sammenfatning – Høj indtjening og øget risikotagning.....	3
Det makroøkonomiske miljø og prudentielle tiltag	6
2. Pres på kerneindtjeningen trods gode resultater.....	6
3. Udviklingen i kreditgivningen	8
4. Stigende boligpriser og -udlån i vækstområder	11
5. Non-performing loans (NPL).....	14
6. Udvikling i kapitalposition.....	18
7. Udbyttebetaling og kapitalopbygning.....	19
8. Finanstilsynets tilgang til tilstrækkelig kapital og kapitalmålsætninger	20
9. International finansiel lovgivning.....	21
10. Basel-komitéens anbefalinger	22
11. Likviditet og funding	25
12. LCR-kravet.....	26
13. Systemisk likviditet og lavrentemiljø	27
14. Forebyggelse af hvidvask og terrorfinansiering.....	27
Appendiks.....	28
15. Danske pengeinstitutters organisering og udenlandske institutter i Danmark	28

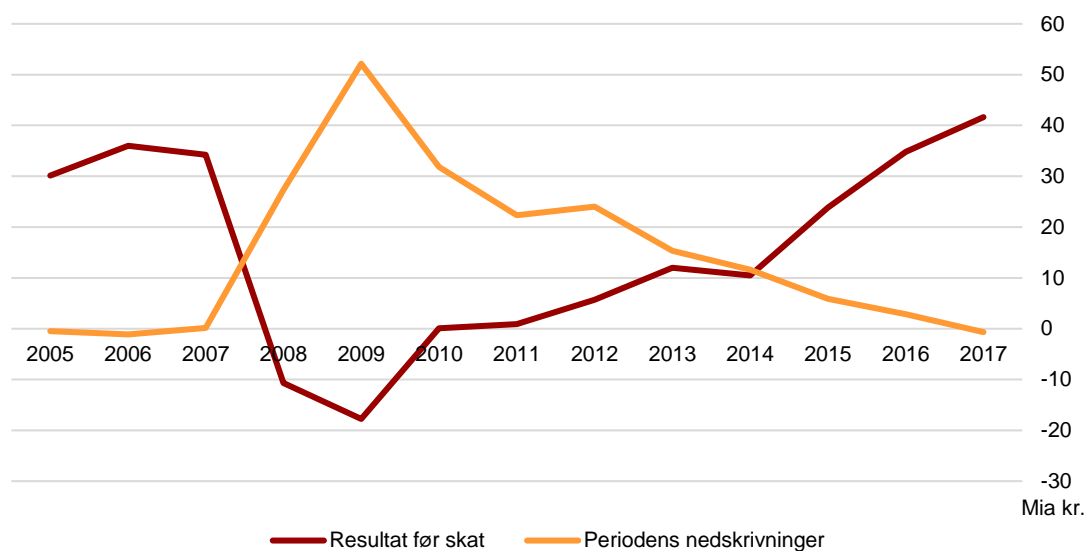
1. Sammenfatning – Høj indtjening og øget risikotagning

De danske pengeinstitutter er begunstige af den aktuelle konjunktursituation og præsterede i 2017 endnu en fremgang i regnskabsresultaterne i forhold til året før.

- Pengeinstitutternes årsregnskaber for 2017 viste et overskud på 40 mia. før skat, hvilket svarer til en stigning på ca. 20 pct. i forhold til 2016.
- Fremgangen var især drevet af gebyrindtægter, positive kursreguleringer og meget lave nedskrivninger på udlån.
- Kerneforretningen er udfordret af det lave rentemiljø. Renteindtægterne faldt godt 7 pct. i forhold til året før.
- Sammenfaldet af gode tider og lave renter afstedkom en stigende risikoappetit, og der er indikationer på opbygning af risiko, i hovedsagen med afsæt i kreditgivningen og stigende aktivpriser, f.eks. på boligmarkedet.
- Selvom væksten i kreditgivningen fortsat samlet set var vigende, var der betydelig spredning blandt institutterne, ligesom der var betydelig vækst i visse udlånssegmenter, f.eks. boliglångivningen.
- Pengeinstitutternes kapitalposition blev styrket, hvilket i hovedsagen kan henføres til et stigende kapitalgrundlag, mens risikoeksponeringerne ikke er steget tilsvarende.
- Udbyttebetalinger og aktietilbagekøb steg. Institutternes kapitalmålsætninger bør være tilstrækkeligt robuste til at modgå uforudsete hændelser eller konjunkturtilbageslag.
- De danske institutter vil desuden i de kommende år møde øgede kapitalkrav som følge af international lovgivning, herunder færdiggørelsen af Basel III og kommende NEP-krav.

Pengeinstitutternes indtjening var i 2017 højere end i årene op til finanskrisen, se figur 1. Fremgangen var dog ikke drevet af kerneforretningen i form af nettorenter, der blev presset af de fortsat meget lave renter, men især af gebyrindtægter, kursreguleringer og historisk lave nedskrivninger på udlån. Se pengeinstitutternes regnskabstal i appendiks.

Figur 1 – Stigende overskud og historisk lave nedskrivninger på udlån

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Pengeinstitutterne har i 2017 netto tilbageført nedskrivninger. Dette er ikke set siden årene op til finanskrisen.

Boniteten var dog fortsat udfordret i enkelte erhverv, og nye nedskrivninger kan henføres til især erhvervsudlån, herunder udlån til landbrug. Se appendiks for bonitetsfordeling på brancher.

Mens institutterne præsterede gode nettoresultater, var deres underliggende kerneforretning udfordret af de lave renter. Nettorenterne faldt og blev kun delvist kompensert af gebyrindtægter. Når faldet i renteindtægter ikke kompenseres fuldt ud af gebyrindtægter, bliver institutterne presset på deres kerneindtjening.

Pengeinstitutternes resultatfremgang afspejler et stærkt makroøkonomisk miljø, men de lave renter og de gode tider afstedkommer en stigende risikoappetit, som blandt andet viser sig i kreditgivningen og stigende aktivpriser.

Tabel 1 – Boligudlån - Mindre og mellemstore institutter vækster

	Udlånsvækst, 2015-2017, procent	Udlånsvækst, 2015-2017, procent
	Vækstområder	Resten af landet
Pengeinstitutter	5	-6
Gruppe 1	-4	-11
Gruppe 2	36	13
Gruppe 3	30	13
Realkreditinstitutter	19	0
Total kreditinstitutter	16	-1

Note: Tabellen viser udlånsvækst i boligkredit i hhv. vækstområder og resten af landet fra ultimo 2015 til ultimo 2017. Vækstområder dækker København, Københavns Omegn og Aarhus. I gruppe 1 indgår også Handelsbanken og Nordea, som er filialer af udenlandske pengeinstitutter.

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet

Væksten i pengeinstitutternes kreditgivning er samlet set vigende, men der er en betydelig spredning blandt institutterne, og der er ligeså en betydelig vækst i visse udlånssegmenter, f.eks. i boliglångivningen i vækstområder, jf. tabel 1. Det er især de mindre og middelstore institutter, der har stigende boligudlån. Tallene viser også, at de mindre og mellemstore institutter især lægger udvidelsen af kreditgivningen udenfor nærområdet. Historisk er høj vækst i kreditgivningen forbundet med risiko for efterfølgende større kredittab.

Boligpriserne er højere end nogensinde og steg i 2017 særligt i København og Aarhus. Renterne og risikopræmier var fortsat lave med fare for en reversering af risikoopfattelsen og værdiansættelsen i flere aktivklasser.

Pengeinstitutternes kapitalposition er over en årrække styrket. Udviklingen kan henføres til øget kapitalgrundlag og faldende risikoeksponeringer.

Pengeinstitutterne udbetalte store udbytter til deres ejere og foretog store aktietilbagekøb (se figur 14). Udbyttepolitikken bør afstemmes med kapitalmålsætninger, som er robuste overfor uforudsete hændelser og en mindre gunstig konjunkturudvikling.

Hvidvask har over en årrække været et fokusområde for Finanstilsynet. Samtidig med det øgede tilsyn og de tilsynsreaktioner, det har afstedkommet, har Finanstilsynet øget informationsindsatsen overfor virksomhederne for at hjælpe dem med at overholde reglerne og støtte dem i deres forebyggelsesindsats mod hvidvask og terrorfinansiering. Finanstilsynet udsender vejledning om kundekendskab indenfor kort tid. En mere samlet vejledning på hvidvaskområdet følger senere på året.

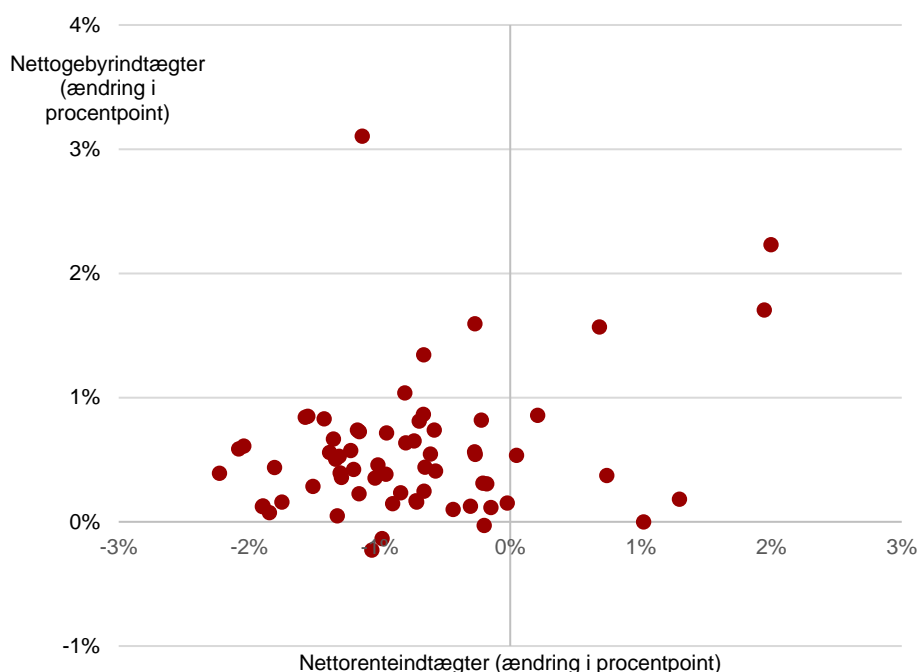
Det makroøkonomiske miljø og prudentielle tiltag

2. Pres på kerneindtjeningen trods gode resultater

Traditionelt set har institutterne hentet størstedelen af indtjeningen på renteindtægter. Det nuværende lavrentemiljø presser derfor pengeinstitutterne på indtjeningen. Samtidig har de danske pengeinstitutter et indlånsoverskud, der forstærker appetitten på at søge andre indtjeningskilder.

Gebyrindtægterne fra f.eks. værdipapirhandel, betalingsformidling, lånesagsgebyrer og garantiprovision er steget siden 2011. Stigninger i gebyrindtægterne opvejede dog ikke fuldt ud det indtægtstab, der var fra renteindtægter.

Figur 2 – Gebyrindtægter sammenholdt med renteindtægter, 2017

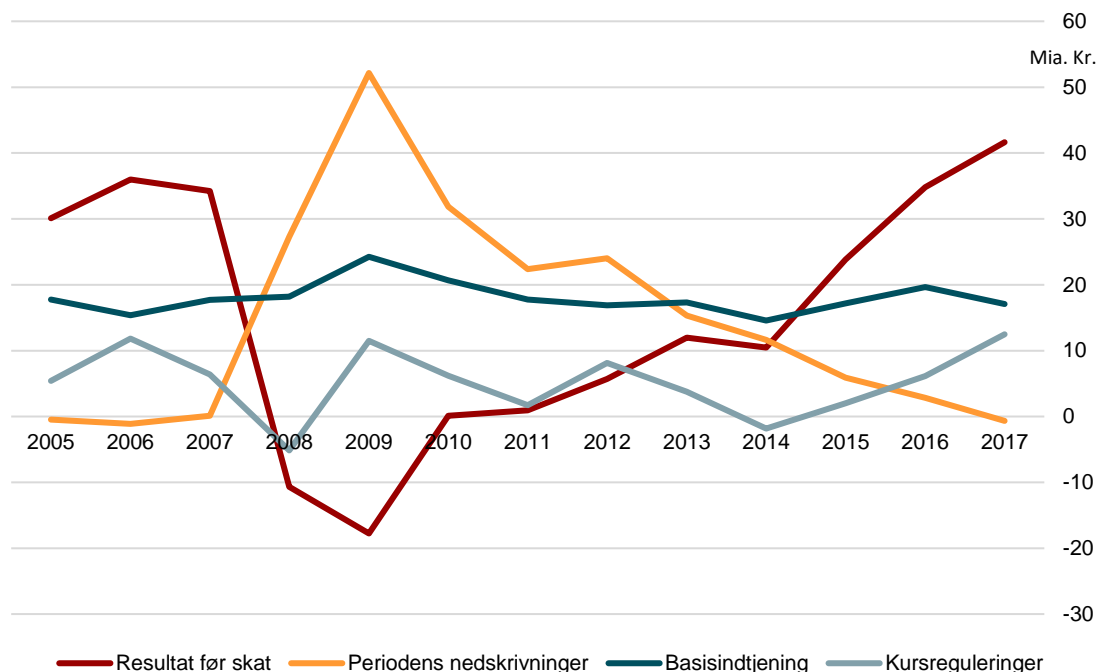
Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Basisindtjeningen, se boks 1, er faldende, se figur 3.

Boks 1 – Basisindtjening

Basisindtjeningen er nettoindtægter før kursreguleringer, nedskrivninger og indtjening i dattervirksomheder. Basisindtjeningen udgøres derved af institutternes netto rente- og gebyrindtægter samt andre driftsindtægter fratrukket udgifter til personale og administration, afskrivninger og nedskrivninger på immaterielle og materielle aktiver samt andre driftsudgifter. Den er dermed et mål for, om institutterne er i stand til at tjene penge på deres kerneforretning, udlån og indlån.

Figur 3 – Gode resultater drevet af lave nedskrivninger og høje kursreguleringer

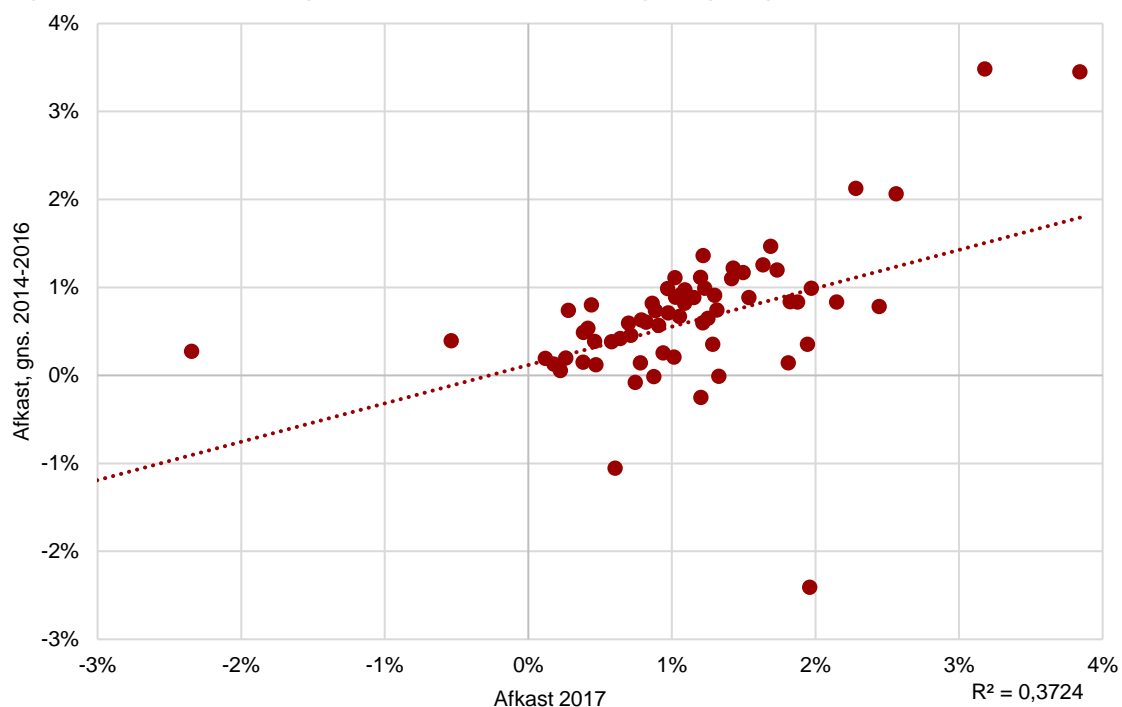

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

De danske pengeinstitutter har som helhed positive kursreguleringer og meget lave nedskrivninger. I 2017 var der netto tilbageførsel af nedskrivninger. Det er gruppe 1-institutterne, der driver tilbageførslerne netto, mens gruppe 2-, 3- og 4-institutter som helhed har små nedskrivninger.

De institutter, der i 2014-2016 havde gode resultater, præsterede også i 2017 gode resultater, se figur 4. Sektoren udviser dermed på kort sigt ringe indkomstmobilitet. I 2017 var der ganske få institutter, som ikke præsterede et positivt resultat.

Figur 4 – Sammenhæng mellem afkast på kort og langt sigt

Note: Resultater efter skat.

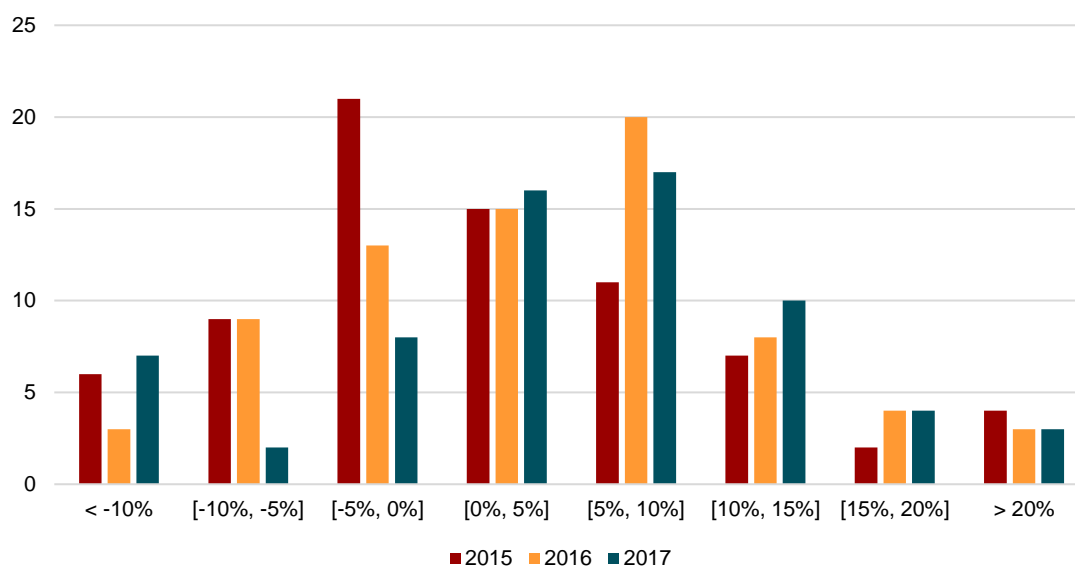
Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

3. Udviklingen i kreditgivningen

Kreditgivningen var for sektoren som helhed fortsat vigende, men med en større spredning blandt pengeinstitutterne, se figur 5, og i kreditgivningen regionalt set. Nogle institutter, især blandt de mindre og mellemstore, oplevede relativt kraftig vækst, og kreditgivningen blev udvidet, især i vækstområderne i og omkring de større byer¹.

¹ Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Figur 5 – Stor spredning i udlånsvæksten

Note: Årlig udlånsvækst i de danske pengeinstitutter fordelt på trancher. Antal institutter i hver tranche pr. år.
Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Hvor sektoren som helhed havde en negativ udlånsvækst i 2017, drevet af gruppe 1-institutterne², havde over 70 pct. af institutterne i 2017 en positiv udlånsvækst. Flere institutter havde højere vækstrater i 2017, og derfor steg medianudlånsvæksten også med 4,5 pct.

Boks 2 – Tilsynsdiamanten for pengeinstitutter

Tilsynsdiamanten for pengeinstitutter består af fem pejlemærker. Disse skal sikre, at pengeinstitutterne ikke påtager sig en overdreven risiko, samtidig med at det fortsat skal være muligt at drive profitabel bankvirksomhed. Tilsynsdiamanten blev introduceret efter finanskrisen og dækker blandt andet nogle af de elementer, der medvirkede til, at flere danske pengeinstitutter bukkede under i årene efter finanskrisen.

- Summen af store eksponeringer < 175 pct.
- Fundingratio < 1
- Udlånsvækst < 20 pct.
- Ejendomseksponering < 25 pct.
- Likviditetsoverdækning > 50 pct.

Institutterne skal overholde alle fem pejlemærker.

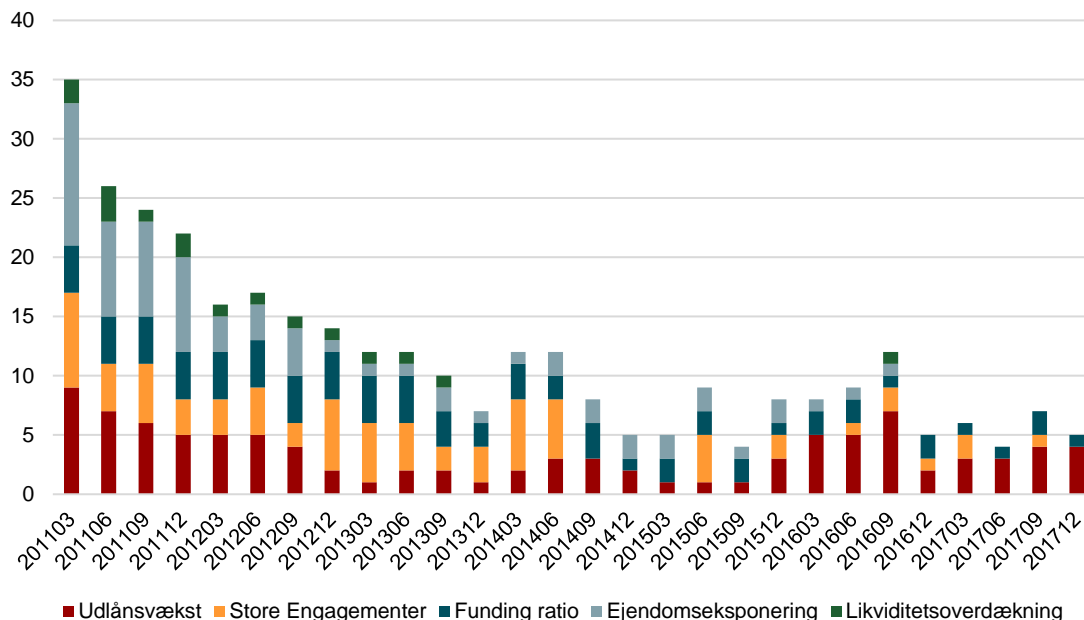
Senest er pejlemærkerne for hhv. store eksponeringer og likviditetsoverdækning revideret. Ændringen af sidstnævnte er beskrevet nærmere i afsnittet *Likviditet og funding*.

mod 4,1 pct. i 2016 og 0,3 pct. i 2015.

² Flere af gruppe 1-institutterne har flyttet udlån til realkreditinstitutterne, der med fælles funding kan finansiere lånene med realkreditobligationer – enten udenfor koncernen eller gennem datterselskaber i koncernen. Denne mulighed blev brugt i større udstrækning i 2017 end tidligere. Danske Bank filialiserede sin finske datterbank i 2017. Det betyder, at instituttallene i moderbanken forøges med filialiseringen af forretningerne. Der er korrigeret for filialiseringen i disse tal.

Institutterne modtager i mindre udstrækning end tidligere risikoplysninger som følge af overskridelse af tilsynsdiamantens pejlemærker.

Figur 6 – Færre overskridelser af tilsynsdiamanten

Note: Antal overskridelser af hvert pejlemærke pr. kvartal.
Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Det samlede udlån for pengeinstitutterne faldt med 3,5 pct. og var drevet af, at de store pengeinstitutter mindskede deres udlån med 5,6 pct. Gruppe 1-institutterne står for omkring 82,5 pct. af pengeinstitutsektorens samlede udlån. Faldet i gruppe 1-institutternes udlån kan i hovedsagen henføres til, at prioritetslån er flyttet fra balancen i pengeinstitutter og i stedet finansieret over balancen i realkreditinstitutter³. Det gælder både for de gruppe 1-institutter, hvor et realkreditinstitut indgår som en del af koncernen, og for institutter, som samarbejder med et realkreditinstitut udenfor koncernen. Realkreditinstitutterne som helhed havde en udlånsvækst på 2,9 pct. i 2017.

I gruppe 2-, 3- og 4-institutterne var væksten samlet positiv og stigende. For de mindste institutter, gruppe 4-institutterne, var udlånsvæksten samlet 11,5 pct. Det er det højeste siden finanskrisen.

Flere institutter var i 2017 tættere på at bryde tilsynsdiamantens pejlemærke (se boks 2) for udlånsvækst. Andre brød grænseværdierne for pejlemærket og har modtaget en risikoplysning fra Finanstilsynet. Flere institutter end tidligere år havde i 2017 en udlånsvækst på over 10 pct. Der kan være flere forhold, som forklarer, hvorfor et institut har en stor udlånsvækst. Finanstilsynet vil foretage en individuel og konkret vurdering af, om det skal give en risikoplysning i de situationer, hvor instituttet overskrider tilsynsdiamantens grænseværdier. Finanstilsynet vil i vurderingen tage hensyn til f.eks. fusion, opkøb, koncernmæssige forhold og

³ For en mere udførlig belysning af fælles funding af prioritetslån se Markedsudviklingsartiklen for Realkreditinstitutter 2017.

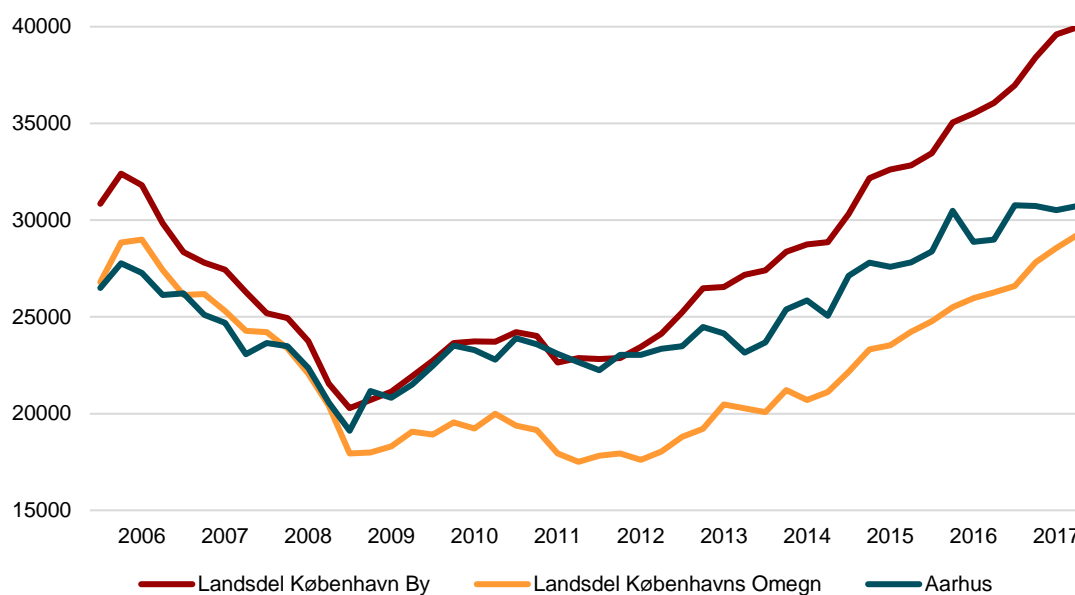
andet, der har betydning for risikobilledet. Et nyetableret institut kan i en indfasningsperiode have høje udlånsvækstrater, hvilket Finanstilsynet normalt vil tage hensyn til.

Antallet af overskridelser af tilsynsdiamantens pejlemærker er generelt faldet, og institutterne får færre risikooplysninger end tidligere, se figur 6. Hvor det tidligere ofte var pejlemærket for ejendomseksponeringer, som blev overskredet, gælder det i dag i højere grad pejlemærket for udlånsvækst.

4. Stigende boligpriser og -udlån i vækstområder

På boligmarkedet i København og omegn samt Aarhus har der siden krisen været store boligprisstigninger for især ejer- og andelslejligheder. Prisudviklingen for ejerlejligheder i Aarhus, København og Københavns Omegn fremgår af figur 7. For København By er kvadratmeterpriserne for ejerlejligheder næsten fordoblet siden 2009, mens de i Aarhus og Københavns Omegn er steget med over 60 pct.

Figur 7 – Priserne på ejerlejligheder i vækstområderne højere end før finanskrisen

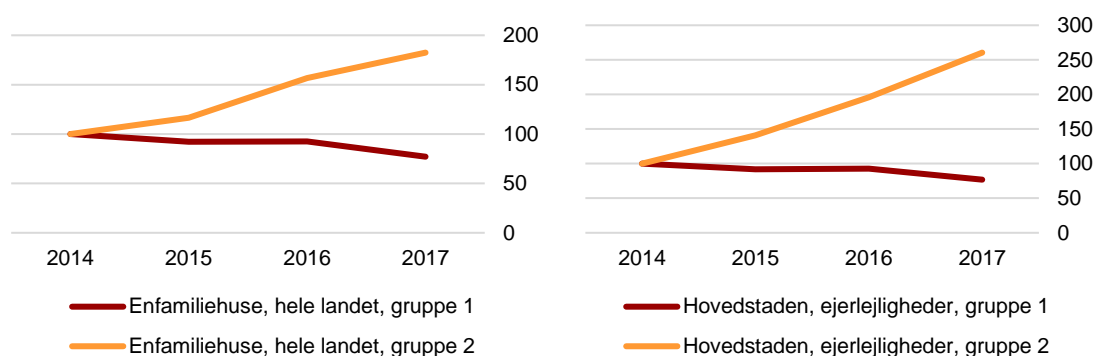
Note: Kvadratmeterpriser.

Kilde: FinansDanmarks boligmarkedsstatistik.

Mens priserne i vækstområder steg, mindskede pengeinstitutterne, som nævnt ovenfor, samlet set deres udlån. Der var dog særligt hos de mellemstore institutter en vækst i kreditgivningen til boliger, især i vækstområder, se figur 8a og 8b.

Det mindskede boligudlån for gruppe 1-institutterne skyldtes en øget brug af fælles funding. Finanstilsynet har ikke observeret, at det samme gør sig gældende for gruppe 2-institutterne. I denne gruppe var der en stor udlånsvækst, og der syntes at være stor appetit på at tage boliglån på bøgerne. Gruppe 2-institutternes udlån udgjorde fortsat en lille andel af det samlede udlån, men væksten i boligudlån var betydelig.

Figur 8a og 8b – Stigning i udlån blandt gruppe 2-institutter

Note: 2014 = indeks 100.

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet. Data for alle gruppe 1-institutter og fire gruppe 2-institutter.

Høj udlånsvækst stiller store krav til institutternes kreditpolitik og kreditstandarder. Der er iværksat en række makroprudentielle tiltag og tilsynsinitiativer for at adressere dette, f.eks. Vejledning om forsigtighed i kreditvurderingen ved belåning af boliger i vækstområder mv., se boks 3⁴.

Boks 3 – Vejledning om forsigtighed i kreditvurderingen

Vejledning om forsigtighed i kreditvurdering ved belåning af boliger i vækstområder mv. skal sikre, at pengeinstitutterne er tilstrækkeligt forsigtige i deres kreditgivning til finansiering af ejer- og andelsboliger i Aarhus, København og Københavns Omegn. Vejledningen gælder i alt 18 kommuner. Institutterne skal sikre sig, at kundernes økonomi er tilstrækkeligt robust.

Vejledningen stiller blandt andet krav til:

- rådighedsbeløb i rentestress
- rådighedsbeløb i rentestresssituation for andelsboligkunder
- kunder med negativ formues finansielle robusthed
- tilstrækkelig formue ved høj gældsfaktor
- kunder med to boligers finansielle robusthed
- rådighedsbeløb (gælder alle geografiske områder)
- tilstrækkelig sund økonomi i andelsboligforeninger (gælder alle geografiske områder).

Senest er god skik-reglerne udvidet for boligkreditgivning til kunder med høj gældssætning⁵, se boks 4.

⁴ <https://www.finanstilsynet.dk/da/Nyheder%20og%20presse/Pressemeddelelser/2016/Pressemeddelelse-Vejledning-om-forsigtighed-i-kreditvurdering-ved-belaaning-010216>

⁵ <https://em.dk/nyheder/2017/10-26-nye-retningslinjer-for-boliglaan>

Boks 4 – God skik-bekendtgørelsen

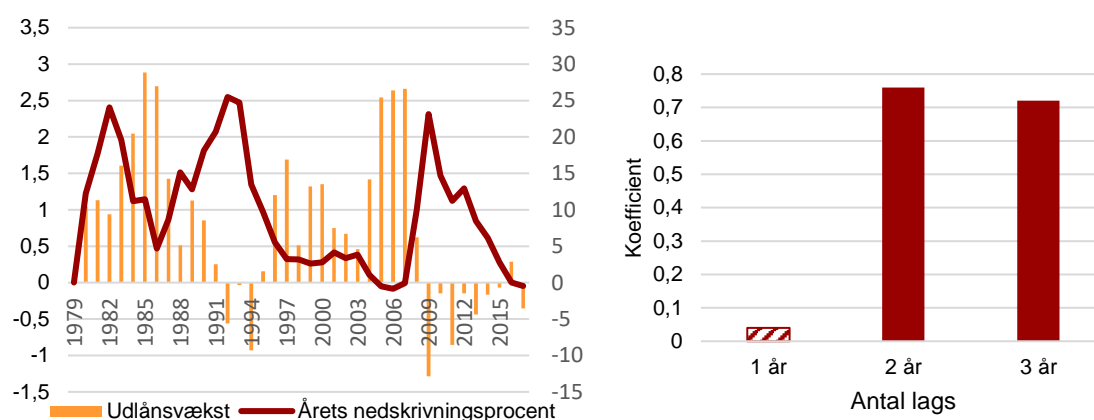
Bekendtgørelse om god skik for finansielle virksomheder skal sikre, at de finansielle virksomheder efterlever en række generelle krav om god skik og opførelse. Bekendtgørelsen medfører, at finansielle virksomheder som hovedregel ikke må give risikable lån til kunder med en gældsfaktor over 4, og hvor LTV er over 60 pct.

Risikable lån er:

- variabelt forrentede lån
- lån, hvor rentebindingen er under fem år
- lån med afdragsfrihed.

Historisk set efterfølges perioder med høj udlånsvækst ofte af perioder med høje nedskrivninger, se figur 9a og 9b. Finanstilsynet påser i sin løbende tilsynsvirksomhed, at pengeinstitutternes kreditgivning er tilstrækkelig forsigtig og forsvarlig, og at de er tilstrækkeligt rustede og økonomisk robuste til at modstå, at de økonomiske konjunkturer vender igen.

Figur 9a og 9b – Høj udlånsvækst øger risiko for nedskrivninger de følgende år

Note: Venstre figur: Årets nedskrivninger i pct., venstre akse, og årets udlånsvækst i pct., højre akse. En Granger-kausaltitetstest foretaget på en var-model på sektorniveau for perioden 1980-2017 kan ikke forkaste hypotesen om, at udlånsvækst fører til større nedskrivninger.

Højre figur: Viser koefficienterne af en paneldataanalyse, hvor nedskrivningerne er regresseret på den laggede udlånsvækst. Massivt udfyldte søjler angiver, at koefficienten er signifikant på et 95 pct. konfidensinterval. Paneldataanalysen er udført på institutniveau for perioden 2005-2017.

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Finanstilsynet foretager løbende tværgående temaundersøgelser, der belyser risikotagningen, f.eks. kredit- og bevillingsstandarder ved udlån i vækstområder. Boks 5 beskriver nogle af de temaundersøgelser, som Finanstilsynet gennemfører i 2018.

Boks 5 – Temaundersøgelser i 2018

- **Undersøgelse af boligudlån i vækstområder hos store institutter**

Undersøgelsens formål var at se på bankernes overholdelse af Vejledning om forsigtighed ved kreditvurderingen ved belåning af boliger i vækstområder mv. Der var stor forskel på, hvor stor en andel af bevillingerne i de enkelte banker, der afveg fra vejledningen. Der var flest afvigelser fra vejledningens punkt om høj gældsfaktor og næstflest afvigelser fra punkt 3 om negativ formue. Undersøgelsen er ikke endeligt afsluttet.

- **Indberetning af oplysninger om boligudlån i vækstområder hos mellemstore institutter**

Indberetningerne skal belyse de mellemstore institutters kreditgivning i vækstområderne og institutternes implementering af Vejledning om forsigtighed i kreditvurderingen.

- **Undersøgelse af brugen af SIFI-bankers finansiering af kapitalfonde m.fl.'s køb af virksomheder**

Undersøgelsen skal afdække de danske SIFI-bankers og udvalgte filialer af udenlandske bankers finansiering af kapitalfonde m.fl.'s køb af virksomheder. Undersøgelsens formål er at vurdere forsvarligheden af bankernes risikoanalyse ved bevilling af finansieringerne og bankernes risikovillighed i denne forbindelse.

- **Undersøgelse af andelsboliglångivning**

Undersøgelsen belyste nye udlån til andelsboliger i seks pengeinstitutter. Formålet var at vurdere institutternes risikoappetit i forbindelse med andelsboligbelåning og det grundlag, som institutterne foretog deres bevillinger på. Det konkluderedes, at institutternes værdiansættelser af andelsbeviser til brug for bevilling mv. var ofte utilstrækkelige som bevillingsgrundlag, og i en del tilfælde var andelsbevisers værdi overvurderet. Derudover var risikoappetitten i nogle tilfælde høj, og der var en del bevillinger, som ikke i tilstrækkelig grad tog højde for de særlige risici, der er forbundet med at give lån til boliger i vækstområder. Endeligt var institutternes styringsmæssige setup i flere tilfælde ikke tilstrækkeligt i forhold til de særlige risici, der er ved andelsboligbelåning.

5. Non-performing loans (NPL)

I Europa er der i øjeblikket stort fokus på non-performing loans (NPL, se definition i boks 6). Det skyldes især, at mange sydeuropæiske banker har mange dårlige lån. De er ikke kun et problem for den enkelte bank, men kan også være det for økonomien som helhed. Det tager

Boks 6 – NPL

En eksponering defineres som NPL, hvis minimum et af to kriterier er opfyldt:

- Eksponeringen har været i restance (det vil sige, at ethvert beløb af enten rente, gebyr eller afdrag ikke er betalt) i mere end 90 dage.
- Det vurderes usandsynligt, at debitor fuldt ud opfylder sine betalingsforpligtelser, uden at der realiseres sikkerhed.

normalt lang tid at afvikle de dårlige lån, og det er svært for en bank med mange dårlige lån at rejse ny kapital på fornuftige vilkår.⁶

Årsagen er bl.a. usikkerhed om retvisende nedskrivninger. Investorer vil alt andet lige kræve et større afkast i banker med mange NPL. Desuden fylder de dårlige lån på balancen, så eksisterende kapital er bundet til NPL fremfor at finansiere nye og gode lån i økonomien. Derfor hæmmer dårlige lån bankens udlånsmuligheder og sandsynligvis også virksomhedernes finansieringsmuligheder.

I 2017 udgjorde NPL i de danske banker 4,9 pct. af det samlede udlån og garantier⁷. Niveaulet har været faldende de seneste år fra en andel på 6,2 pct. ultimo 2015. Bankerne får afviklet flere af de dårlige lån, efterhånden som vi lægger afstand til krisen.

I Danmark har bankerne ikke mange NPL sammenlignet med de sydeuropæiske lande. Til gengæld er der flere dårlige lån i Danmark end i de lande, vi normalt sammenligner os med, f.eks. Holland, Norge og Sverige⁸. Det skyldes formentligt, at Danmark blev ramt relativt hårdt af finanskrisen, også efter historiske standarder. Tilbageslaget på boligmarkedet og i BNP var f.eks. større i Danmark end i de fleste andre lande i Nordeuropa.

Danske banker med en høj NPL-andel er karakteriseret ved et stort udlån til landbrug, en lav indtjening og en lav coverage ratio. Coverage ratio angiver, hvor meget institutterne har nedskrevet på de NPL, hvorpå der er foretaget nedskrivninger (det vil sige en indikation af, om der nedskrives tilstrækkeligt)⁹. En høj NPL-andel er udover en direkte lavere indtjening forbundet med en lavere udlånsvækst og dermed potentielt også en yderligere lav indtjening på længere sigt. Institutterne bør derfor nedskrive tilstrækkeligt på dårlige lån. Det kan gøre det nemmere at frasælge lånet, idet salget ikke kræver yderligere nedskrivninger.

I Danmark er det hovedsageligt udlån til landbrug, der er dårlige, men bygge- og anlægsbranchen har dog også en stor andel af de dårlige lån, jf. figur 10. Når dårlige lån fylder meget i landbruget, kan årsagen bl.a. være, at det er et anlægstungt erhverv, og at det derfor kan være svært at få realiseret sikkerheder. Dermed er det sværere for landbrug at tilpasse sig konjunkturerne, hvilket i en vis grad også er tilfældet for branchen fast ejendom.

⁶ Kommissionen præsenterede den 14. marts 2018 et forslag til ændring af kapitalkravsforordningen (CRR) for så vidt angår krav til minimumsdækning af tab for misligholdte eksponeringer. Forslaget er en del af en pakke af initiativer rettet mod at håndtere europæiske bankers beholdning af misligholdte lån. Formålet med forslaget er fremadrettet at styrke den europæiske banksektor og medvirke til at begrænse opbygning af misligholdte lån i EU ved at sikre, at banker nedskriver rettidigt og tilstrækkeligt. Det vil bl.a. forbedre bankernes muligheder for at afhænde porteføljer af misligholdte lån uden betydelige negative økonomiske konsekvenser for bankerne, der dermed har mindre risiko for at måtte begrænse udlånskapaciteten eller blive nødlidende som følge af en stor mængde misligholdte lån.

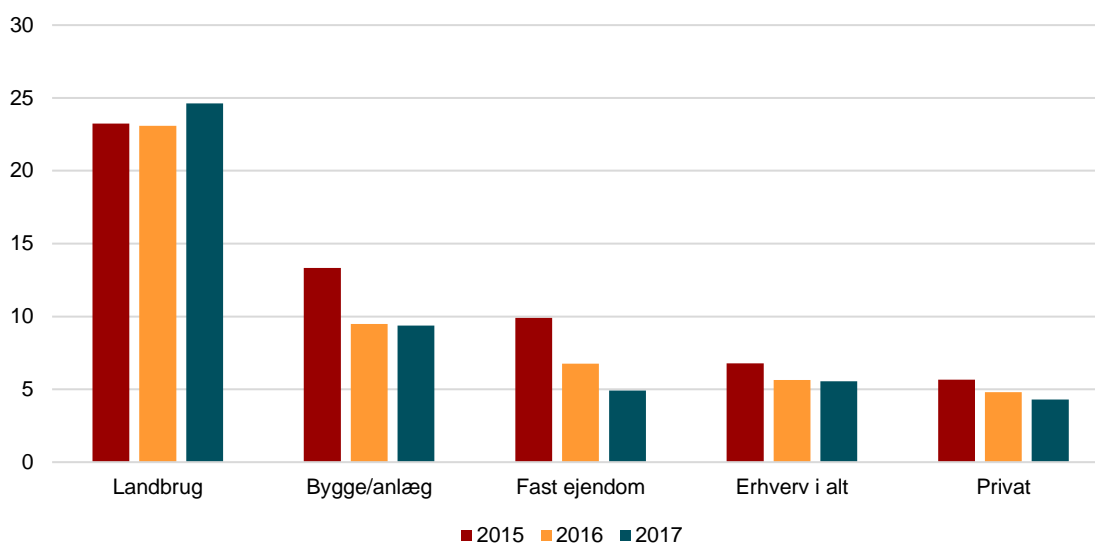
⁷ I opgørelsen af NPL i Danmark indgår alle pengeinstitutter i gruppe 1-3, hvor der er korrigeret for outliers. Institutterne har siden ultimo 2015 indberettet NPL-udlån halvårligt til Finanstilsynet.

⁸ EBA, Report in the Dynamics and Drivers of Non-Performance Exposures in the EU Banking Sector, juli 2016.

⁹ Panelanalyse med ca. 55 pengeinstitutter og fem datapunkter, korrigeret for en række institut- og makrospecifikke variable.

Figur 10 – Høj andel af lån med NPL til landbruget

Pct. af udlån og
garantier

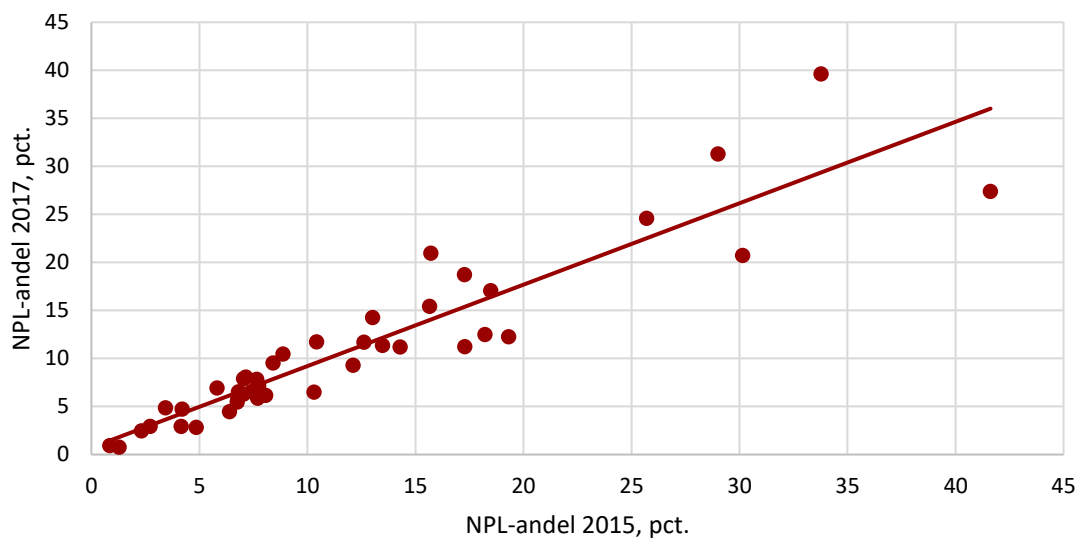

Note: Inkluderer pengeinstitutter i gruppe 1-3. Der er korrigeret for outliers. Vægtet gennemsnit af NPL fordelt på brancher.

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Dårlige lån følger som oftest institutterne over en længere årrække. Hvis en kunde først er kommet i økonomiske vanskeligheder, går der tid, før situationen eventuelt er vendt til det bedre. Situationen kan også vende til det værre. De pengeinstitutter, der havde mange dårlige lån ved udgangen af 2015, havde stadig mange dårlige lån ultimo 2017, jf. figur 11. Det er dog nødvendigt at få brudt denne persistens for at sikre en mere effektiv og robust banksektor, f.eks. ved frasalg af dårlige lån. Det medfører dog typisk et ikke ubetydeligt tab for pengeinstitutterne, og særligt indenfor landbrug har bankerne været tilbageholdende med at afvikle dårlige lån. De senere års lavrentemiljø reducerer yderligere bankernes incitament til at afvikle dårlige kunder, bl.a. på grund af lave låneomkostninger. Bortset fra, at der er et marked for salg af privatlån til inkassovirksomheder, kan institutterne have svært ved at sælge dårlige porteføljer i Danmark.

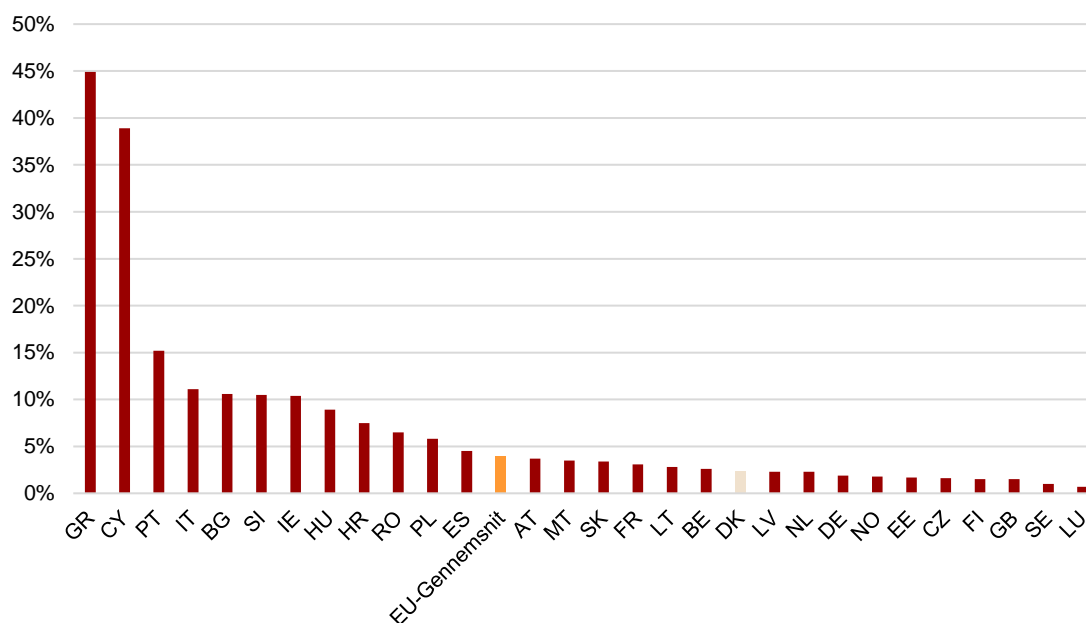
Figur 11 – Dårlige lån følger institutterne

Note: Scatterplottet angiver de enkelte institutters NPL-andel af udlån og garantier hhv. ultimo 2015 og ultimo 2017.
Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

På europæisk plan er bekymringen for NPL større end i Danmark.

Figur 12 – Høj andel af NPL i Sydeuropa

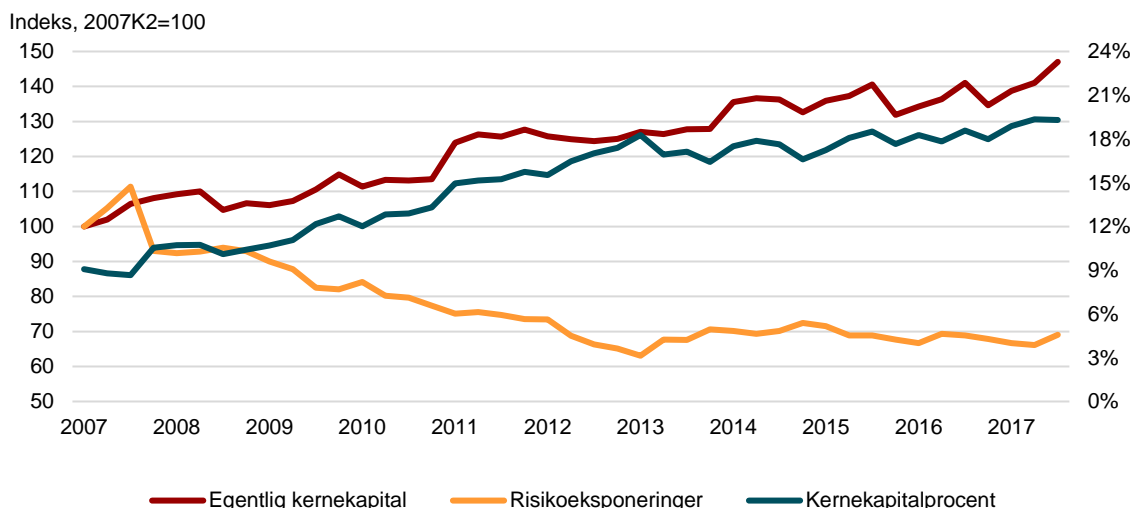
Note: Data fra de største europæiske institutter. Fire danske institutter deltager i øvelsen. Data for fjerde kvartal 2017.
Kilde: EBA's Risk Dashboard.

Frygten er, at der ved negative økonomiske stød til lande med en høj andel af NPL eller globale renteprisstigninger kan opstå situationer, som kan kaste Europa ud i endnu en gældskrise.

6. Udvikling i kapitalposition

Pengeinstitutternes kernekapitalprocent steg også i 2017, hvilket især kan henføres til et stigende kapitalgrundlag samtidig med at risikoeksponeringer ikke er steget tilsvarende, jf. figur 13.

Figur 13 – Stigning i kapitalprocenter og fald i risikoeksponeringer

Note: Egentlig kernekapital og risikoeksponeringer venstre akse, kernekapitalprocent højre akse.

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Tabel 2 – Institutternes kapitalforhold

Mia. kr.	Gruppe 1			Gruppe 2			Gruppe 3			Gruppe 4		
	2016	2017	Ændring	2016	2017	Ændring	2016	2017	Ændring	2016	2017	Ændring
Egentlig kernekapital	190,3	195,0	2,4%	30,6	34,7	13,6%	14,0	15,1	7,8%	0,7	0,9	24,5%
Kernekapital	216,7	216,8	0,0%	33,9	37,8	11,5%	15,2	16,2	6,4%	0,8	1	26,1%
Kapitalgrundlag	242,5	243,4	0,4%	37,9	41,8	10,2%	15,9	17,2	8,2%	0,8	1	28,5%
Samlet risikoeksponering	962,4	955,4	-0,7%	216,9	223,7	3,1%	87,5	90,3	3,2%	2,8	3,8	37,3%
Egentlig kernekapitalprocent	19,8%	20,4%		14,1%	15,5%		16,0%	16,7%		26,5%	24,1%	
Kernekapitalprocent	22,5%	22,7%		15,6%	16,9%		17,4%	18,0%		27,0%	24,8%	
Kapitalprocent	25,2%	25,5%		17,5%	18,7%		18,1%	19,0%		27,1%	25,3%	

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet

Brugen af interne modeller på opgørelse af risikoeksponeringer kan have procykliske egenskaber, så kapitalkravet falder i gode tider og stiger i dårlige. Det gælder særligt for de modeller, som er afhængige af konjunkturfølsomme variable som ejendomsværdier og adfærdsinformation (f.eks. overtræk og restancer). Det er primært institutter i gruppe 1, der bruger interne modeller.

Boks 7 – IRB- og standardmetoden

IRB- og standardmetoden er to forskellige metoder, der kan bruges til at opgøre kredit- og markedsrisiko. Kreditrisiko udgør langt størstedelen af de samlede risikoeksponeringer i de danske pengeinstitutter.

Standardmetoden er den mest simple af de to metoder til opgørelse af risiko. Den består af et sæt standardiserede risikovægte til at udregne risikoeksponeringen på hver enkelt risikoklasse.

IRB-metoden indebærer, at instituttet internt udarbejder sine egne modeller. IRB-metoden har en række fordele. Metoden øger tilskyndelsen til at kende sine kreditrisici. Institutter, der vælger at benytte deres egne modeller, har normalt en bedre bonitet i deres udlånsbog end institutter, der benytter standardmetoden.

Pengeinstitutterne har haft faldende risikoeksponeringer siden finanskrisen. Fald i risikoeksponeringer skal i hovedreglen ske på baggrund af reelle risikoeksponeringsændringer og ikke på baggrund af procyklikalitet i risikovægtene. Det er vigtigt, at institutterne begrænser konjunkturafhængigheden i deres modeller. Institutterne, der bruger interne modeller, må generelt ikke have en samlet risikovægt i deres beboelsesejendomsportefølje under 10 pct. I standardmetoden er risikovægtene minimum 35 pct. for beboelsesejendomme.

Finanstilsynet har fokus på, hvordan kreditinstitutternes kapitalkrav udvikler sig over tid. Finanstilsynet forventer, at institutterne selv har en god forståelse for udviklingen, at de løbende forholder sig til behovet for kompenserende tiltag, og at de af egen drift indarbejder konjunkturdæmpende egenskaber i modellerne, sådan at udsving i kapitalkravet bliver reduceret.

Finanstilsynet offentliggjorde i januar 2018 en pressemeddelelse om kreditinstitutters risikovægtning af boliglån i vækstområder¹⁰. Baggrunden var en analyse, hvor Finanstilsynet konstaterede, at flere kreditinstitutter brugte uforholdsmæssigt lave risikovægte i vækstområder (København og omegn samt Aarhus). Finanstilsynet præciserede, at institutterne for alle porteføljer bør sikre, at risikovægtene er retvisende og på et rimeligt niveau. For velfungerende modeller er institutternes gennemsnitlige risikovægt for danske lån med pant i fast ejendom til private som minimum 10 pct.

7. Udbyttebetaling og kapitalopbygning

Institutterne skal opbygge kapital i gode tider, så de kan modstå de negative finansielle stød, der opstår, når dårlige tider sætter ind. Det er dyrt for institutterne at have kunder, der ikke kan indfri deres forpligtelser, og der er desuden omkostninger forbundet med inddrivelse af penge fra sådanne kunder.

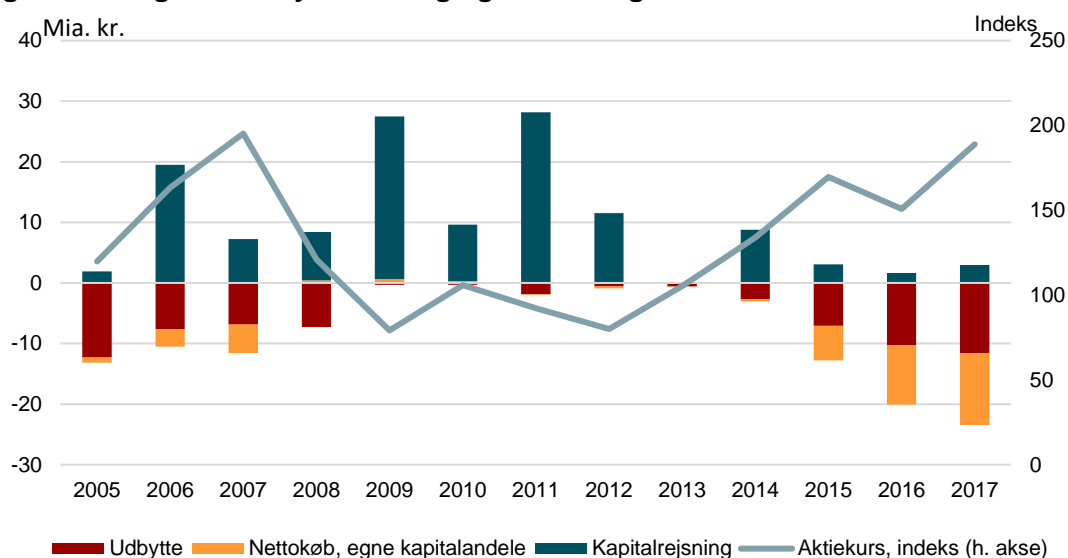
Institutterne foretrækker ofte at tilbageholde overskud fremfor at skulle hente finansieringen eksternt. Hvis de ikke er tilstrækkeligt opmærksomme på, at der på et tidspunkt kommer dårlige økonomiske tider uden mulighed for at opbygge kapital billigt, risikerer institutterne at

¹⁰ <https://www.finanstilsynet.dk/da/Nyheder-og-Presse/Pressemeddelelser/2018/boliglaan-veakstomraader-150118>

skulle hente meget dyr finansiering eksternt. Er de ikke i stand til det, bliver de udfordret. Desuden vil de danske institutter i de kommende år møde øgede kapitalkrav som følge af international lovgivning, herunder færdiggørelsen af Basel III og kommende NEP-krav. Finanstilsynet har derfor opfordret institutterne til at være tilbageholdende med udbyttebetaling til aktionærer.

Udbyttebetalingen skal afhænge af det enkelte instituts generelle økonomiske situation, men Finanstilsynet ser gerne en generel tilbageholdenhed trods flotte økonomiske resultater. Som tidligere belyst i denne artikel er pengeinstitutternes overskud drevet af lave nedskrivninger og af kursreguleringer, som igen er et resultat af en sund makroøkonomisk situation. Man kan ikke forvente, at de gode økonomiske tider fortsætter i al uendelighed. Pengeinstitutterne bør derfor være tilbageholdende med deres udbyttebetalinger. Som det fremgår af figur 14, stiger pengeinstitutternes udbyttebetaling på linje med de seneste par år. Det har historisk set været nødvendigt for institutterne at rejse kapital i årene, der følger efter år med store nettotilbagekøb og udbyttebetalinger.

Figur 14 – Stigende udbyttebetaling og nettotilbagekøb af aktier

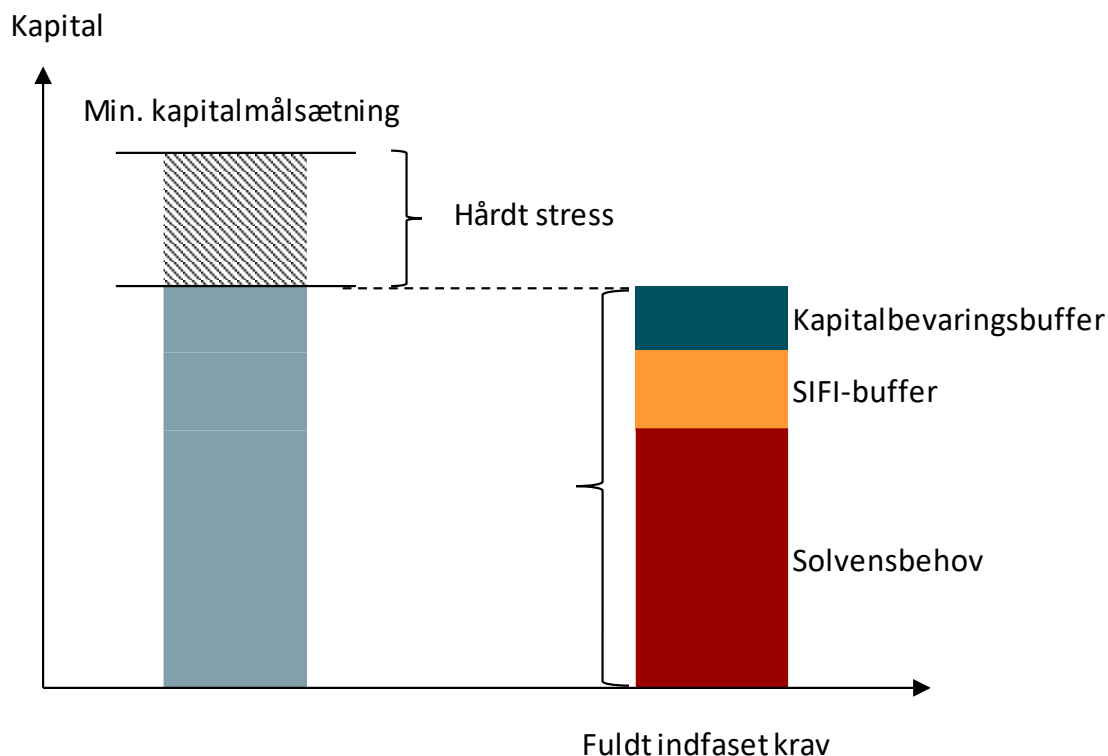
Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

8. Finanstilsynets tilgang til tilstrækkelig kapital og kapitalmålsætninger

Pengeinstitutternes kapitalkrav er blevet skærpet de senere år som følge af ny national og international lovgivning. Flere danske institutter havde efter den finansielle krise i 2008 ikke tilstrækkelig kapital til at modstå krisen. De danske institutter blev ramt betydeligt hårdere af

den finansielle krise end de norske og svenske, og det har påvirket realøkonomien negativt. Siden da er de danske institutters kapitalisering øget betydeligt.

Figur 15 – Finanstilsynets tilgang til tilstrækkelig kapital

Finanstilsynet har en forventning om, at de enkelte institutters kapitalmålsætning er højere end kapitalbehovet. Finanstilsynet forventer, at institutterne tager stresstest i betragtning, når de fastsætter deres kapitalmålsætninger.

I Sverige og Norge er der hårdere kapitalkrav til de større institutter end i Danmark. Norge har gearingskrav og opererer med et hårdt Basel-gulv, som udregnes på baggrund af de risikovægtede eksponeringer, og ikke på baggrund af kapitalen som i Danmark. Sverige har en højere SIFI-buffer end Danmark. Til gengæld stiller tilsynsmyndighederne i Norge og Sverige ikke lige så høje krav til kapitalmålsætningen.

Den danske tilgang sikrer, at danske institutter også er velpolstrede ligesom norske og svenske, men at institutterne samtidig har tilstrækkelig kapital til at kunne modstå en situation, hvor de kommer under hårdt stress, uden at bryde kapitalkravene.

9. International finansiel lovgivning

International grænseoverskridende finansiel lovgivning, som har til formål at sikre institutternes modstandsdygtighed i forhold til finansielle stød, påvirker danske pengeinstitutter. De forskellige regelsæt har forskellige formål, men overordnet skal de sikre den finansielle stabilitet.

- IFRS 9 er et sæt internationale regnskabsregler, der blandt andet skal sikre en passende nedskrivning i tide.
- MREL skal sikre et tilstrækkeligt niveau af nedskrivningsegnede passiver, når et kreditinstitut skal afvikles.
- Basel-komitéens arbejde medfører blandt andet nye kapitalkravsregler. Basel-komitéens anbefalinger er nærmere beskrevet nedenfor.

Boks 8 – Effekt af IFRS 9 på de akkumulerede nedskrivninger primo 2018

Finanstilsynet har tidligt i 2018 bedt alle penge- og realkreditinstitutter om at indberette et skøn for de forventede stigninger i akkumulerede nedskrivninger fra ultimo 2017 til primo 2018 som følge af IFRS 9.

Samlet set forventer sektoren som helhed en stigning i nedskrivninger på 6-7 mia. kr. Det svarer til en stigning i nedskrivningerne på knap 13 pct.

10. Basel-komitéens anbefalinger

Basel-komitéen vil gøre kapitalkravsreglerne mere robuste ved blandt andet at mindske forskelle i kreditinstitutters kapitalkrav, som ikke kan forklares ved forskelle i risici. Anbefalingerne skal øge sammenligneligheden mellem kreditinstitutter og rette svagheder ved de nuværende kapitalkravsregler. Institutterne skal f.eks. have mere robuste interne modeller og mere risikofølsomme standardmetoder.

Boks 9: Basel-komitéen

Basel-komitéen (*Basel Committee on Banking Supervision, BCBS*) er en komité bestående af nationalbanker og tilsynsmyndigheder fra 27 lande. Basel-komitéen har til formål at udvikle globale standarder for regulering af kreditinstitutter med det overordnede mål at styrke den globale finansielle stabilitet.

Danmark er ikke medlem af Basel-komitéen. Finanstilsynets direktør er dog medlem af *Basel Consultative Group*, som er én af Basel-komitéens undergrupper.

Basel-komitéens anbefalinger består af en række ændringer til reglerne for kapitaldækning af kreditrisiko, markedsrisiko jf. boks 10, og operationel risiko. Desuden indeholder anbefalingerne et gulvkrav for de institutter, der bruger interne modeller til at opgøre kapitalkravet. Fem danske pengeinstitutter, Danske Bank, Jyske Bank, Sydbank, Lån & Spar Bank og Nykredit Bank, bruger sådanne interne modeller.

Basel-komitéens anbefalinger er ikke direkte gældende lovgivning, men de udgør grundlaget for den globale finansielle regulering, herunder den europæiske regulering af banker og realkreditinstitutter. Det betyder, at anbefalingerne skal igennem en proces i EU, hvor de skal

omsættes til konkret EU-lovgivning. Det er i denne proces muligt, at de oprindelige anbefalinger vil blive ændret og tilpasset europæisk kontekst.

En ekspertgruppe nedsat af erhvervsministeren har på baggrund af dataindberetninger fra de fem største danske systemisk vigtige kreditinstitutter¹¹ estimeret, at kreditinstitutternes kapitalkrav på koncernniveau vil stige med ca. 34 pct. i forhold til allerede kendte kapitalkrav¹². Det svarer alt andet lige til et fald i CET1 på 4,9 procentpoint. Beregningerne viser også, at kapitalkravene stiger særligt for eksponeringer til store erhvervskunder, boliglån og markedsrisiko, jf. tabel 3.

Tabel 3 – stigning i kapitalkrav på koncernniveau

	Relativ effekt på den pågældende portefølje
Samlet stigning	34 pct.
- Kreditrisiko	36 pct.
- Heraf store erhverv	45 pct.
- Heraf SMV	28 pct.
- Heraf boliglån	61 pct.
- Heraf andet	6 pct.
- Markedsrisiko	70 pct.
- Operationel risiko	-17 pct.

Kilde: Erhvervsministeriets ekspertgruppe.¹³

Tabellen viser stigninger på koncernniveau. Den tager udgangspunkt i alle Basel-komiteéns anbefalinger, herunder et foreslået gulvkrav på 72,5 pct. Det vil sige, at de samlede risikoeksponeringer udregnet under den interne metode minimum skal udgøre 72,5 pct. af de samlede risikoeksponeringer udregnet under standardmetoden. Anbefalingerne indføres over en længere periode og vil være fuldt indfasede i 2027. Størstedelen af den samlede stigning i kapitalkrav kommer fra gulvkravet.

¹¹ Data er fra Danske Bank, Nykredit, Jyske Bank, Sydbank og Nordea Kredit fra fjerde kvartal 2016.

¹² <https://em.dk/nyheder/2018/02-07-basel-ekspertgruppe-krav-kan-gaa-haardt-ud-over-penge-og-realkreditinstitutter>

¹³ På tidspunktet for disse beregninger var CRR2-forhandlingerne endnu ikke afsluttet. Beregningerne på markedsrisikoområdet afspejler de daværende forventninger til udfaldet af forhandlingerne. Siden er implementeringen af CRR2 på markedsrisikoområdet udskudt til 2022 grundet Basel-komiteéns udskudte implementering. Baselkomiteén har desuden sendt FRTB i fornyet høring (FRTB 2.0). Den europæiske implementering af kapitalkrav på markedsrisikoområdet som følge af FRTB er derfor ikke afklaret. Basel-komiteéns nye kalibrering af kapitalkravene til markedsrisikoområdet (FRTB 2.0) forventes at give anledning til lempeligere kapitalkrav end i den oprindelige FRTB.

Boks 10 – Revidering af FRTB

I december 2017 offentliggjorde Basel nye standarder for **markedsrisiko** – Fundamental Review of the Trading Book (FRTB). Formålet er særligt at øge risikofølsomheden ved standardmetoden, så den kan fungere som et troværdigt alternativ til den avancerede metode. Dog er forhandlingen om både den nye standardmetode og den nye avancerede metode åbne i Basel-regi. Der arbejdes på at færdiggøre en revideret version af FRTB (FRTB 2.0) til udgangen af 2018.

Hvad angår standardmetoden, går de væsentligste drøftelser på fastsættelsen af risiko-vægte for rente-, spænd-, valuta- og konveksitetsrisiko såvel som på bestemmelser vedrørende structural FX.

For den avancerede metode omhandler drøftelserne særligt definition og håndtering af ikkemodellerbare risikofaktorer og kalibrering af den profit- og tabsfordelingstest, som et institut skal bestå for at opnå tilladelse til at bruge den avancerede metode.

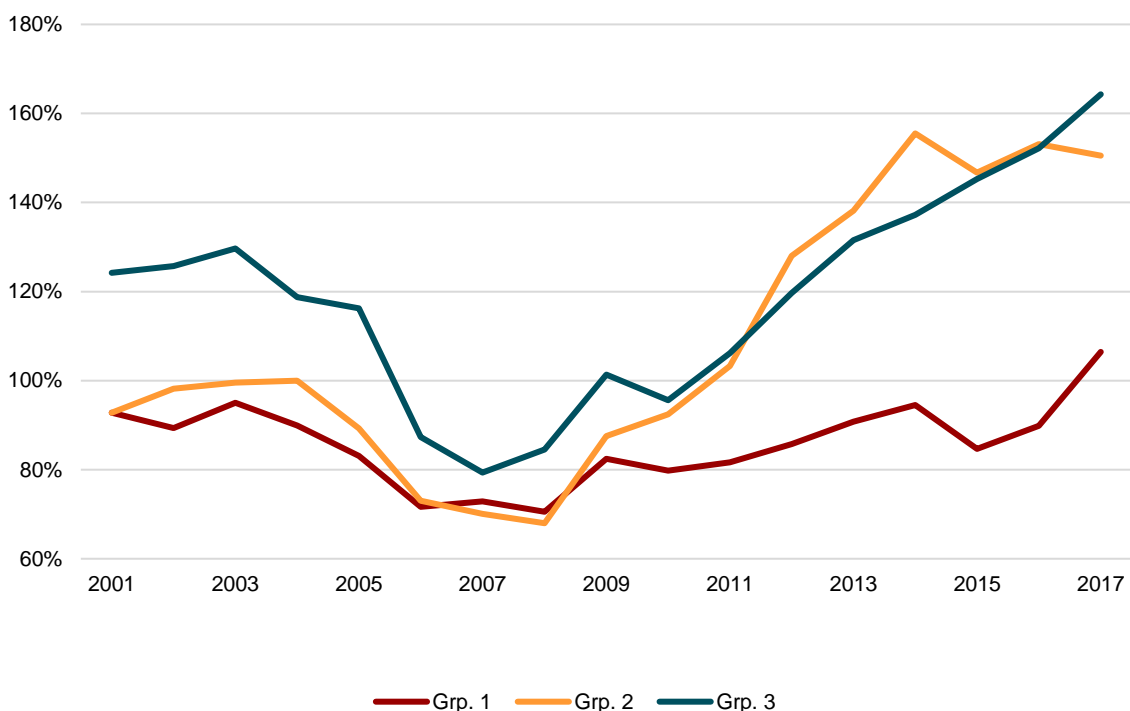
Grundet de udestående områder er implementering i EU-regulering udskudt. Forventningen er, at et rapporteringskrav først vil træde i kraft, mens egentlige kapitalkrav først fastsættes på et senere tidspunkt. Selvom dele af standarderne fortsat er under genbetragtning, er forventningen fortsat, at de nye kapitalkrav vil medføre et højere kapitalkrav og en øget operationel kompleksitet.

11. Likviditet og funding

Pengeinstitutternes udlån og andre aktiver bliver primært finansieret gennem indlån og egenkapital, udstedelser af forskellige gældsinstrumenter samt af lån fra andre kreditinstitutter og centralbanker. Sammensætningen af de forskellige finansieringskilder har afgørende betydning for pengeinstitutternes likvidetsrisici.

I årene frem mod finanskrisen opbyggede de danske pengeinstitutter et betydeligt indlånsunderskud. Det blev vendt til et samlet indlånsoverskud i 2012-2013, og ved udgangen af 2017 var det på omkring 215 mia. kr. Indlånsoverskuddet er aktuelt på et højere niveau end i perioden 2000-2005, det vil sige i årene før finanskrisen, jf. figur 16. Bankerne i gruppe 1 vendte i løbet af 2017 indlånsunderskuddet til et indlånsoverskud.

Figur 16 – Indlånsoverskud (balanceført indlån/udlån)

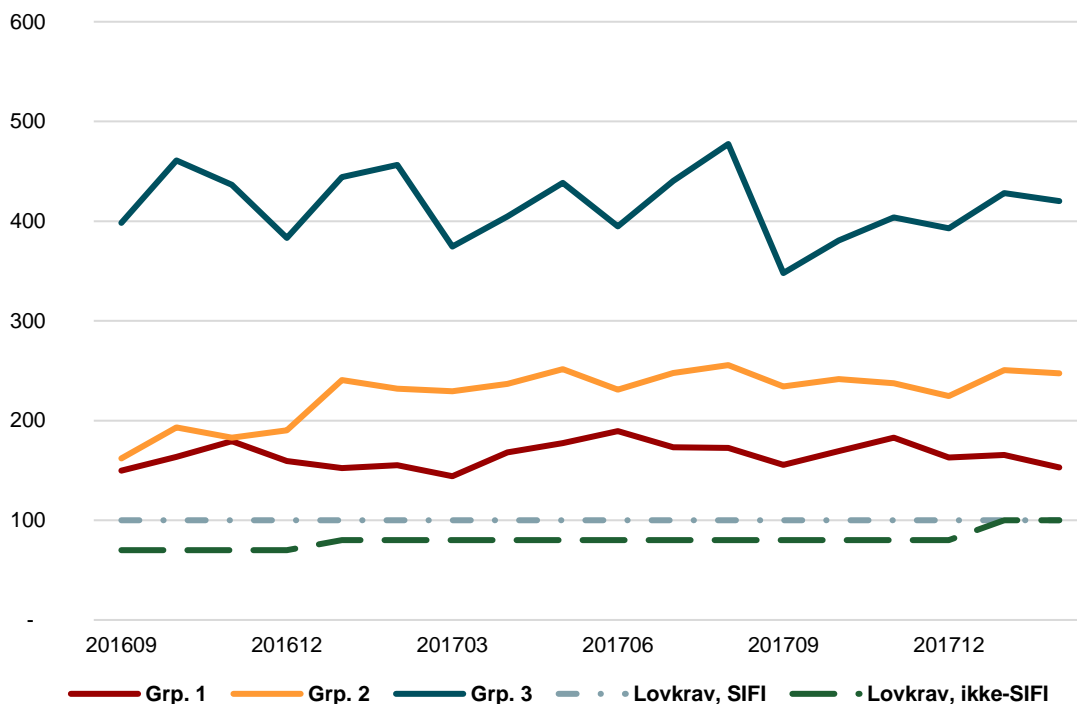
Note: Indlånsoverskud opgøres i figuren i pct. og viser det balanceførte indlån i forhold til det balanceførte udlån for bankerne i hhv. gruppe 1, 2 og 3. Dvs. indlån og udlån er opgjort inkl. repo og revers repo.
Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet og egne beregninger.

Enkelte institutter har et så lille indlånsoverskud, at det i nogle kvartaler skifter til et lille underskud. Det er væsentligt, at institutter med indlånsunderskud har en tilstrækkeligt stabil finansiering. Aktuelt har pengeinstitutterne adgang til markedsbaseret finansiering, og denne er i øjeblikket relativt billig og lettilgængelig sammenlignet med tidligere perioder. Situationen kan dog hurtigt ændre sig, og institutterne bør derfor ikke lægge forretningen an på mindre stabile finansieringskilder.

12. LCR-kravet

Siden den 1. oktober 2015 har de danske kreditinstitutter været underlagt det fælleseuropæiske likviditetsdækningskrav LCR (Liquidity Coverage Ratio). LCR stiller krav om, at institutterne altid skal opretholde en tilstrækkeligt stor beholdning af højkvalitets likvide aktiver til at dække mulige ubalancer mellem institutternes ind- og udgående pengestrømme under et 30-dages intensivt likviditetsstress.

Figur 17 – Mindre institutter har højere LCR-niveau

Note: Gruppe 1-institutterne er alle SIFI-pengeinstitutter. Medianværdierne for LCR for gruppe 4-institutter ligger over medianværdierne for gruppe 3-institutter. I perioden har gruppe 4-institutter haft medianværdier for LCR mellem 706-1323 pct. Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet og egne beregninger.

Fra den 1. januar 2018 gælder LCR-kravet fuldt ud for alle pengeinstitutter. Alle pengeinstitutterne opfyldte LCR-kravet på minimum 100 pct. pr. 1. januar 2018, jf. figur 17.

LCR-niveauet vil ændre sig i løbet af året som følge af pengeinstitutternes almindelige drift. I den senere tid har Finanstilsynet set enkelte eksempler på brud på LCR-kravet som følge af utilstrækkelig risikostyring af LCR. Det er bemærkelsesværdigt, at LCR-kravet brydes i en situation med rigelig likviditet i den finansielle sektor. Finanstilsynet finder, at institutterne bl.a. bør være opmærksomme på ændringer i deres LCR-buffer som følge af udløb af stats- og realkreditobligationer. Institutterne bør også være opmærksomme ved porteføljeændringer i LCR-bufferen i forhold til de krav, som LCR-forordningen stiller til realkreditobligationer, herunder til seriestørrelsen.

Finanstilsynets nye likviditetspejlemærke træder i kraft den 30. juni 2018. Pejlemærket angiver pengeinstitutternes evne til at klare tre måneders likviditetsstress. Pejlemærket skal sikre,

at institutterne har en vis bremselængde til det lovgivningsmæssige minimumskrav for at kunne reagere på potentielle udfordringer med overholdelse af LCR-kravet¹⁴.

13. Systemisk likviditet og lavrentemiljø

Der har siden finanskrisen været rigelig likviditet hos de danske pengeinstitutter. Det betyder, at incitamenterne til at have en stringent likviditetsstyring (og deraf følgende omkostninger) er mindsket. Samtidig skaber dette også en risiko for, at institutternes stresstests ikke afslører deres svage punkter, da deres likviditetsstyring kan være mindre hård i gode tider. Da pengeinstitutternes likviditet er central for den finansielle stabilitet, er det derfor vigtigt, at institutterne har fokus på at opbygge den nødvendige ekspertise på risikostyringsområdet i gode tider.

Pengeinstitutterne har gennem flere år levet med, at renterne i DKK er ekstremt lave. Med lave renter og rigelig likviditet bør pengeinstitutterne ikke lade sig friste til at investere i finansielle produkter med højere rente, som de ikke kender likviditeten af i sædvanlige eller stressede tider. Det er derfor essentielt, at pengeinstitutterne i et lavrentemiljø fastholder deres risikoprofiler og likviditetsstyring, selvom der er negative afkast i den korte ende.

Pengeinstitutterne placerer i dag typisk deres indlånsoverskud på foliokonto i Nationalbanken eller investerer i indskudsbeviser. Nationalbanken har fastsat individuelle begrænsninger på, hvor meget hvert enkelt institut må have stående på sin foliokonto. Størrelsen er tilpasset det enkelte instituts balance. Renten er for øjeblikket nul på foliokontoen og dermed mere attraktiv end at købe indskudsbeviser, hvor renten er minus 0,65 pct. Alternativt kan pengeinstitutterne investere deres likviditetsbuffer i andre likvide aktiver som stats- og realkreditobligationer. De helt korte realkreditobligationer har på nuværende tidspunkt også en negativ rente, som dog er højere end indskudsbevisrenten.

Indførelsen af det nye likviditetspejlemærke og LCR giver incitament til, at pengeinstitutterne har en balanceret finansieringsstruktur, og at institutternes likviditetsbuffer består af aktiver af høj kvalitet. Det mindsker sandsynligheden for, at institutterne kommer i uføre som følge af en for risikabel finansieringsstruktur. De nye krav kan dog ikke stå alene, og institutternes egen likviditetsstyring og likviditetsstresstest bør bygge videre på disse mål.

14. Forebyggelse af hvidvask og terrorfinansiering

Forebyggelse af hvidvask og terrorfinansiering står højt på regeringens dagsorden og er et af syv særlige indsatspunkter i Finanstilsynets strategi frem mod 2020. I juni 2017 indgik regeringspartierne en aftale med en række andre partier om at styrke hvidvaskområdet.

Som følge af den politiske aftale fik Finanstilsynet tilført flere midler til at styrke tilsynet på området. Med den nye bevilling kunne Finanstilsynet i juni 2017 oprette et særligt hvidvaskkontor.

Kontoret fører tilsyn med ca. 1.500 virksomheders overholdelse af hvidvaskloven. Det omfatter så forskellige virksomheder som pengeinstitutter, fondsmæglerselskaber, pensionskasser, pengeoverførselsvirksomheder, valutavekslere samt kredit- og leasingfirmaer.

¹⁴ For en uddybende beskrivelse af likviditetspejlemærket henvises til Vejledning om tilsynsdiamanten for pengeinstitutter, som fremgår på <https://www.finanstilsynet.dk/da/Tilsyn/Tilsynsdiamanten-for-pengeinstitutter>

Tilsynet, særligt inspektionerne, vil dels fokusere på de virksomheder, hvor Finanstilsynet vurderer, at risikoen for manglende overholdelse af reglerne er størst, dels på virksomheder med forholdsvis mange kunder, hvor en manglende overholdelse af reglerne kan have særligt store konsekvenser.

Samtidig arbejder Finanstilsynet løbende på at fastholde sit indblik i risiciene og overholdelsen af reglerne i de enkelte brancher og de enkelte typer af virksomheder indenfor hver branche.

Inspektionerne kan i en del tilfælde være temabaserede og involvere flere virksomheder på samme tid. En del tilsynsaktivitet vil ske off-site.

Finanstilsynet vil desuden opbygge et IT-baseret system til risikovurdering af de enkelte virksomheder og brancher, så tilsynsressourcerne fokuseres mest muligt der, hvor der er behov for det. Systemet kommer formentlig til at kræve visse indberetninger fra virksomhederne for at blive så effektivt som muligt. Branchen vil derfor blive involveret i dette arbejde.

Samtidig med det øgede tilsyn har Finanstilsynet øget informationsindsatsen overfor virksomhederne for at hjælpe dem med at overholde reglerne og for at støtte dem i deres indsats for at forebygge hvidvask og terrorfinansiering.

Appendiks

15. Danske pengeinstitutters organisering og udenlandske institutter i Danmark

Den danske kreditinstitutsektor består udover danske institutter af udenlandske kreditinstitutters aktiviteter i Danmark. I det statistiske grundlag i denne artikel indgår så vidt muligt de udenlandske institutters aktiviteter i Danmark for at dække hele markedet. Regnskabstallene i appendiks indeholder udenlandske institutters aktiviteter i Danmark. Det er dog ikke muligt i tallene at udskille de danske institutters udenlandske aktiviteter.

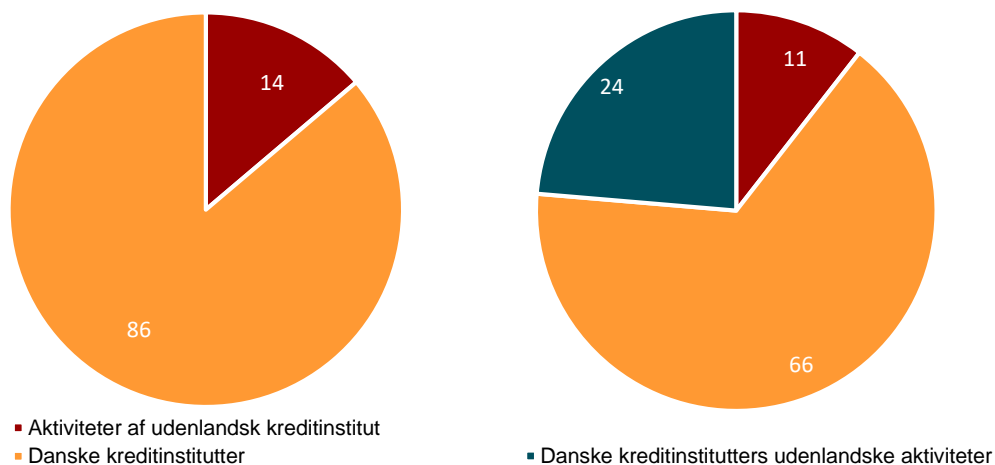
Der er i alt 26 filialer af udenlandske kreditinstitutter i Danmark. En stor del af disse er de nordiske banker. Senest er Nordeas danske bankaktiviteter blevet en filial af svenske Nordea¹⁵. Nordeas realkreditforretning er fortsat en dansk dattervirksomhed. Det betyder, at det formelle tilsynsansvar på bankaktiviteterne hører under de svenske myndigheder (den 1. januar 2017¹⁶). Svenske SEB og Handelsbanken har også stor tilstedeværelse på det danske kreditmarked. De udenlandske kreditinstitutters aktiviteter i Danmark udgør samlet 14 pct. af den danske kreditinstitutsektor, når de danske kreditinstitutters udenlandske aktiviteter er fratrukket balancen jf. figur 18, venstre diagram.

¹⁵ Nordea har besluttet at flytte hovedsædet til Finland og derved filialisere de nordiske bankforretninger under finsk modervirksomhed.

¹⁶ <https://www.finanstilsynet.dk/da/Nyheder-og-Presse/Pressemeddelelser/2016/PM-EVM-Nordea-Bank-Danmark>

I figur 18, højre diagram, fremgår den samlede danske kreditinstitutsektor, hvor de danske kreditinstitutters udenlandske aktiviteter tæller med i balancen, de samlede aktiver. Den samlede balance er derfor større, og aktiviteter af udenlandske kreditinstitutter svarer til 11 pct. af kreditinstitutsektoren. De danske kreditinstitutters udenlandske aktiviteter (filialer og datterbanker) udgør 24 pct. af kreditinstitutsektoren.

Figur 18 – Kreditinstitutsektorens samspil med udlandet

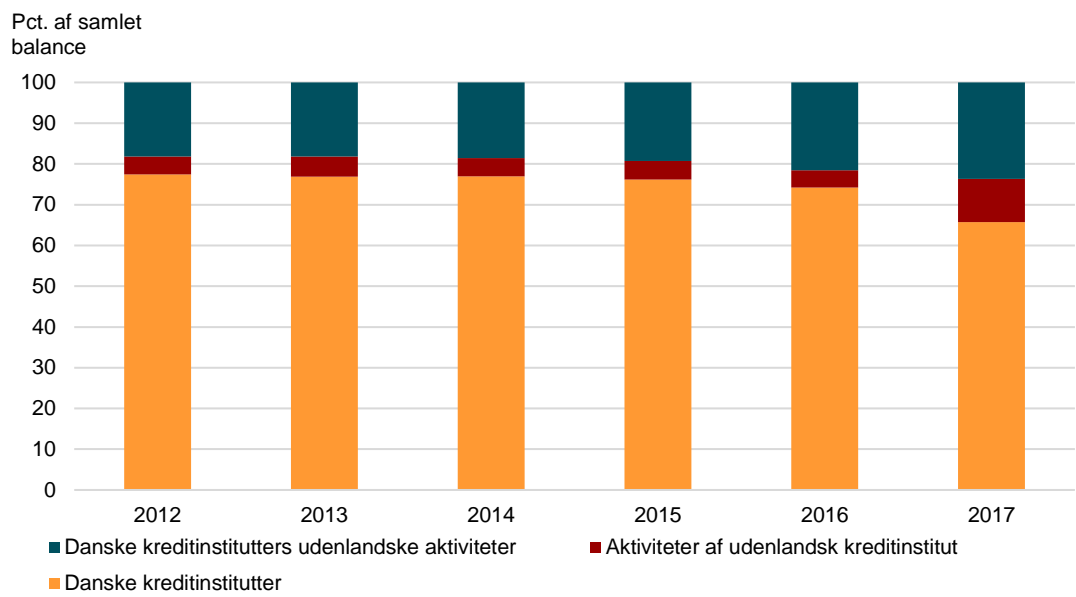

Note: Venstre diagram viser den danske kreditinstitutsektor eksklusiv de danske kreditinstitutters udenlandske aktiviteter. Fordelingen mellem danske kreditinstitutters størrelse, målt på balancen i 2017, og aktiviteter af udenlandske kreditinstitutter er vist i procent. Højre diagram viser den procentvise fordeling mellem danske kreditinstitutter, aktiviteter af udenlandske kreditinstitutter og danske kreditinstitutters udenlandske aktiviteter, målt ved balancen i 2017.

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Denne udvikling er ikke markant ændret over de senere år. Danske kreditinstitutters danske aktiviteter fylder dog stadig mindre, se figur 19. Ændringer i selskabsstrukturer kan også spille ind.

Figur 19 – Kreditinstitutsektorens samspil med udlandet over tid

Note: Figuren viser den procentvise fordeling målt ved balancen det pågældende år mellem danske kreditinstitutter, aktiviteter af udenlandske kreditinstitutter og danske kreditinstitutters udenlandske aktiviteter.

16. Pengeinstitutternes nøgletal

Tabel 4 – Pengeinstitutternes regnskabstal 2013-2017

						Ændring
Mio. kr.	2013	2014	2015	2016	2017	2016-2017
Resultatopgørelse						
Renteindtægter	68.911	63.148	52.681	50.685	47.096	-7,1%
Renteudgifter	29.142	22.561	14.060	14.406	13.367	-7,2%
Nettorenteindtægter	39.769	40.588	38.622	36.279	33.729	-7,0%
Udbytte af aktier mv.	1.739	2.490	1.436	886	544	-38,6%
Gebyrer og provisionsindtægter	21.171	22.863	24.810	24.564	27.085	10,3%
Afgivne gebyrer og provisionsudgifter	5.906	5.576	5.580	5.359	5.212	-2,7%
Nettorente - og gebyrindtægter	56.774	60.366	59.287	56.369	56.145	-0,4%
Kursreguleringer	3.716	-1.814	2.108	6.124	12.440	103,1%
Udgifter til personale og administration	38.026	37.417	36.511	36.612	38.224	4,4%
Af- og nedskrivninger på immaterielle og materielle aktiver	2.951	12.084	6.974	2.940	3.063	4,2%
Nedskrivninger på udlån og tilgodehavender mv.	14.920	11.114	4.845	2.463	-1.005	-140,8%
Resultat af kapitalandele i associerede og tilknyttede virksomheder	5.983	8.938	9.576	11.446	10.988	-4,0%
Resultat før skat	11.830	10.525	24.193	34.388	41.260	20,0%
Skat	2.213	1.895	3.941	4.895	6.083	24,3%
Årets resultat	9.617	8.629	20.251	29.493	35.177	19,3%
Balanceposter						
Tilgodehavender hos kreditinstitutter og centralbanker	222.317	216.469	172.880	327.849	405.935	23,8%
Udlån	1.446.694	1.429.131	1.425.200	1.487.804	1.545.979	3,9%
udlån ex. repo	1.116.140	1.114.995	1.134.358	1.207.124	1.294.368	7,2%
Obligationer	884.040	929.361	717.896	695.765	690.833	-0,7%
Aktier	23.331	23.261	37.989	39.798	40.031	0,6%
Kapitalandele i associerede og tilnyttede virksomheder	113.029	129.364	131.063	126.504	116.493	-7,9%
Aktiver tilknyttet puljeordninger	81.201	86.027	96.214	104.478	120.027	14,9%
Andre aktiver	352.168	545.887	440.260	444.040	341.798	-23,0%
Aktiver i alt	3.216.118	3.435.835	3.107.067	3.291.238	3.386.676	2,9%
Gæld til kreditinstitutter og centralbanker	546.763	563.099	430.034	418.936	349.331	-16,6%
Indlån	1.423.226	1.471.932	1.348.622	1.483.743	1.758.865	18,5%
indlån ex. repo	1.262.304	1.251.412	1.286.440	1.397.887	1.616.141	15,6%
Udstedte obligationer	310.815	336.586	378.171	407.660	408.480	0,2%
Gæld i alt	2.882.561	3.111.134	2.772.708	2.950.352	3.038.682	3,0%
Efterstillede kapitalindskud	81.616	50.601	45.821	46.592	39.926	-14,3%
Egenkapital	241.474	262.938	278.419	284.319	298.342	4,9%
Passiver i alt	3.216.118	3.435.835	3.107.067	3.291.238	3.386.676	2,9%

Note: Tabellen viser kun udvalgte poster. Tallene er baseret på de institutter, der eksisterede i de enkelte år. Nordeas bankforretning er filialiseret pr. 1. januar 2017 og er nu en del af svenske Nordeas moderbank. Nordeas bankaktiviteter er fjernet i alle årene for bedre at kunne sammenligne regnskabstillene.

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

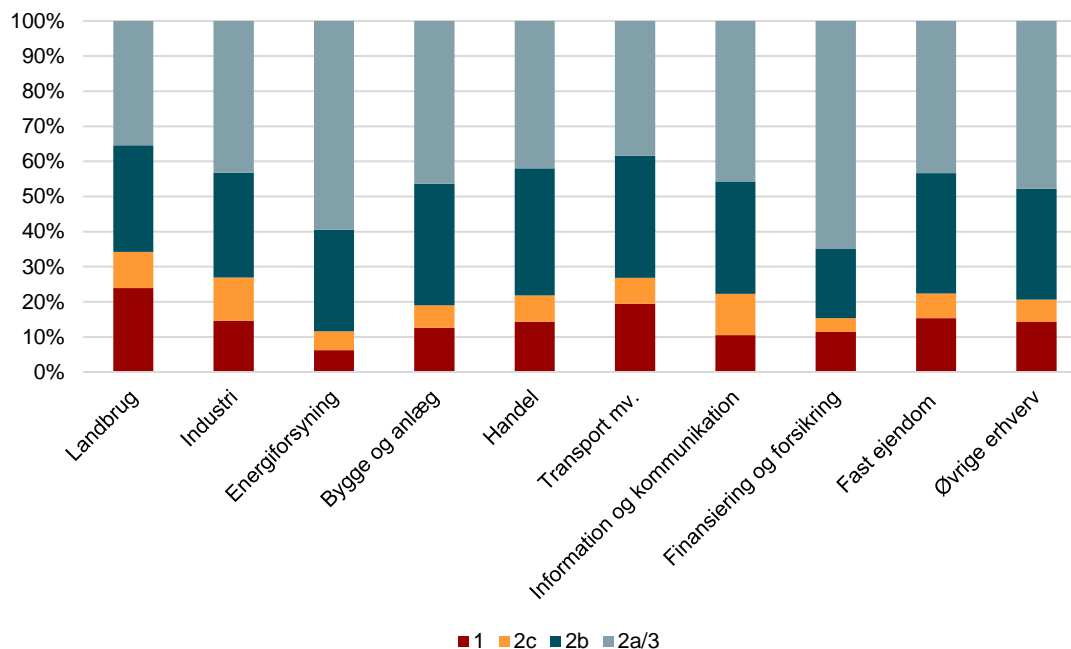
Tabel 5 – Pengeinstitutternes nøgletal 2013-2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Solvensprocent	22,5	21,1	22,6	23,4	23,8
Kernekapitalprocent	20,5	19,1	20,5	21,0	21,4
Årets egenkapitalforrentning før skat	5,0	4,2	9,0	12,4	14,2
Årets egenkapitalforrentning efter skat	4,1	3,4	7,5	10,6	12,1
Indtjening pr. omkostningskrone	1,2	1,2	1,5	1,8	2,0
Renterisiko	0,9	1,1	1,3	1,3	2,0
Udlån plus nedskrivninger herpå i forhold til indlån	106,5	101,5	109,7	103,4	90,1
Overdækning i forhold til lovkrav om likviditet	209,1	159,7	205,4	210,1	221,2
Summen af store engagementer	7,6	6,6	6,0	10,2	10,7
Akkumuleret nedskrivningsprocent	4,3	4,0	3,5	2,9	2,4
Årets nedskrivningsprocent	0,9	0,6	0,3	0,2	0,0
Udlån i forhold til egenkapital	6,0	5,5	5,1	5,2	5,2

Note: Tabellen viser kun udvalgte poster. Tallene er baseret på de institutter, der eksisterede i de enkelte år. Nordeas bankforretning er filialiseret pr. 1. januar 2017 og er nu en del af svenske Nordeas moderbank. Nordeas bankaktiviteter er fjernet i alle årene for at kunne sammenligne regnskabstallene i de enkelte år.

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Figur 20 – Bonitetsfordeling på enkelte brancher

Note: Fordelingen dækker det samlede udlån for institutterne.

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Tabel 6 – Størrelsesgruppering af gruppe 1-4, 3. kvartal 2017**Gruppe 1 – Arb. kapital over 75 mia. kr.**

3000	Danske Bank A/S	8079	Sydbank A/S
7858	Jyske Bank A/S	8117	Nykredit Bank A/S

Gruppe 2 – Arb. kapital over 12 mia. kr.

9380	Spar Nord Bank A/S	522	Sparekassen Sjælland-Fyn A/S
5301	A/S Arbejdernes Landsbank	8099	Nordjyske Bank A/S
7670	Ringkjøbing Landbobank A/S	400	Lån & Spar Bank A/S
1149	Saxo Bank A/S	9070	Sparekassen Vendsyssel
7730	Vestjysk Bank A/S	9217	Jutlander Bank A/S
9335	Sparekassen Kronjylland	9686	Den Jyske Sparekasse

Gruppe 3 – Arb. kapital over 750 mio. kr.

755	Middelfart Sparekasse	6140	Møns Bank A/S
5999	Danske Andelskassers Bank A/S	1671	Basisbank A/S
7681	Alm. Brand Bank A/S	9044	Dronninglund Sparekasse Sparekassen for Nr. Nebel og Om-
9090	Sparekassen Thy	9682	egn
7320	Djurslands Bank A/S	9797	Broager Sparekasse
6771	Lægernes Bank A/S	9137	Ekspres Bank A/S
9740	Frøs Sparekasse	7570	PenSam Bank A/S
844	Fynske Bank A/S	9388	Sparekassen Djursland
7780	Skjern Bank A/S	9827	Sparekassen Bredebro
6471	Grønlandsbanken, Aktieselskab	537	Dragsholm Sparekasse
9695	Saxo Privatbank A/S	6620	Coop Bank A/S
13460	Merkur Andelskasse	13080	Frørup Andelskasse
7890	Salling Bank A/S	7500	Hvidbjerg Bank. Aktieselskab
6520	Lollands Bank, Aktieselskab	847	Rise Flemløse Sparekasse
7930	Kreditbanken A/S	9283	Langå Sparekasse
6880	Totalbanken A/S	9312	Sparekassen Balling
6860	Nordfyns Bank, Aktieselskabet	9354	Rønde Sparekasse

Gruppe 4 – Arb. kapital under 750 mio. kr.

9860	Folkesparekassen	13070	Faster Andelskasse
9133	Frøslev-Møllerup Sparekasse	1693	PFA Bank A/S
13290	Andelskassen Fælleskassen	579	Sparekassen Den lille Bikube
9684	Fanø Sparekasse	5125	Leasing Fyn Bank A/S
9124	Sønderhå-Hørsted Sparekasse	28001	Maj Bank A/S
9135	Klim Sparekasse	9629	Stadil Sparekasse
13100	Københavns Andelskasse	13220	Andelskassen OIKOS
9634	Borbjerg Sparekasse	13350	Østervrå Andelskasse

Tabel 7 – Filialer af udenlandske institutter i Danmark

Gruppe 5 – Filialer af udenlandske institutter i Danmark

546	Siemens Financial Services Danmark, filial af Siemens Financial Services AB, Sverige
582	Ikano Bank, Filial af Ikano Bank AB (publ), Sverige
856	Forso Danmark, filial af Forso Nordic AB, Sverige
880	Handelsbanken, filial af Svenska Handelsbanken AB (publ),Sverige
884	Handelsbanken Kredit, filial af Stadshypotek AB, Sverige
2222	Nordea Danmark, filial af Nordea Bank AB (publ), Sverige
5127	SEB Kort Bank, Danmark, filial af SEB Kort Bank AB, Sverige
5128	Diners Club Danmark, filial af Diners Club Nordic AB, Sverige
5287	Santander Consumer Bank, filial af Santander Consumer Bank AS, Norge
5290	DNB Bank ASA, filial af DNB Bank ASA, Norge
5294	FOREX Bank, filial af FOREX Bank AB, Sverige
5295	Skandinaviska Enskilda Banken, Danmark, filial af Skandinaviska Enskilda Banken AB(PUBL.),Sverige
5299	Scania Finans, filial af Scania Finans AB, Sverige
6004	Swedbank, filial af Swedbank AB (publ), Sverige
6012	J.P. Morgan Europe(UK),CopenhagenBranch, filial af J.P.Morgan Europe Limited, Storbritannien
6014	De Lage Landen Finans Danmark, filial af De Lage Landen Finans AB, Sverige
7958	Nordnet Bank, filial af Nordnet Bank AB, Sverige
8149	BNP Paribas Fortis Danmark, filial af BNP Paribas Fortis SA/NV Belgien
8222	BIL Danmark, filial af Banque Internationale à Luxembourg S.A., Luxembourg
9043	Telia Finance Danmark, Filial af Telia Finance AB, Sverige
29000	Carnegie Investment Bank, Filial af Carnegie Investment Bank AB (publ.) Sverige
29001	UBS Europe SE, Denmark Branch, filial af UBS Europe SE
29002	Eurocard Danmark, filial af Eurocard AB, Sverige
29003	Resurs Bank, filial af Resurs Bank Aktiebolag, Sverige
29005	Citibank Europe plc, Denmark Branch, Filial af Citibank Europe plc, Irland
29006	BNP Paribas S.A. Denmark, filial af BNP Paribas S.A. Frankrig
29007	EnterCard Danmark, filial af EnterCard Group AB, Sverige

Tabel 8 – Ophørte institutter i 2017 og 2018

Ophørte institutter i 2017	Fortsættende institut
9369 Søby-Skader-Halling Sparekasse	Sparekassen Djursland
6102 Landbrugets Finansieringsbank A/S	<i>Ophørt</i>
544 Refsnæs Sparekasse	Dragsholm Sparekasse
13330 Slagelse, Andelskassen J.A.K	<i>Ophørt</i>
2222 Nordea Bank Danmark A/S	<i>Filialisering</i>
800 Flemløse Sparekasse	Rise Flemløse Spare- kasse

Ophørte institutter i 2018	Fortsættende institut
9639 Fjaltring-Trans Sparekasse	<i>Ophørt</i>
7230 Østjydsk Bank A/S	Sparekassen Vendsyssel